

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ЗАМКОВІЙ ГОРІ

На початку листопада на Замковій горі відновлено розкопки, але вже на тому місці, де планується спорудження храму Святого Георгія Победоносця. Площа розкопу становить 280 м кв., роботи продовжують виконувати науковці Інституту археології НАН України. Паралельно виконувалися роботи із перенесення пам'ятника Ярославу Мудрому, який встановлено на завчасно підготовленому постаменті, але так само на Замковій горі.

Старовинний хрест

8 листопада під час розкопок на Замковій горі був знайдений старовинний православний хрест давньоруського часу. Попередньо (!) археологи датують його виготовлення XI-XII ст.

Такого плану хрести мала багата верхівка того періоду – представники боярських чи князівських родин, а також воїни давньоруської князівської дружини.

Хрест, очевидно, зроблений у київських майстернях.

З одного боку виробу зображено Богородицю, а з іншого - класичне розп'яття Ісуса Христа.

Це хрест-мошчовик, або енколпіон*, у який вкладали мощі святих, або хрест із Голгофи, або якусь берестяну грамотку з благопожальним надписом чи молитвою. У даному випадку тут, скоріше за все, - молитва-звернення до Богородиці.

Належав хрест, очевидно, комусь із князівської або боярської родин.

Максим Квітницький, керівник розкопу, співробітник відділу давньоруської та середньовічної археології Інституту археології НАН України:

- Я маю надію, що така річ, як енколпіон, буде не поодиноким. Це хрест із бронзового сплаву, скоріше за все, - олов'яниста бронза, адже річ досить гарно збереглася.

На цьому ж рівні розкопу була знайдена четверта частинка великої нагрудної двосторонньої іконки. Вона, на жаль, розрубана.

Ці знахідки підтверджують, що, можливо, їх наявність пов'язана з

лінією оборонних валів, які оточували дитинець, адже, зазвичай, такі речі носилися не на тілі, а випускалися на обладунки чи одяг, оскільки зображення Богородиці або Ісуса Христа повинно було захищати власника цієї речі від ворогів, ударів, від усього злого. І зазвичай подібні знахідки у переламаному, перерубаному стані знаходять на території біля валу.

Отже, знайдено археологами вкотре підтверджує, що на цьому місці Замкової гори розташовувався дитинець – центральна частина давньоруського Юр'єва, де проживала верхівка міста, воїни та заможні городяни.

Цікаві знахідки

Із розкритої на цей час площі досліджено вже декілька господарських споруд (швидше за все клуні або сараї), а зараз проводиться ретельне вивчення житлової споруди XVII-XVIII ст., де відкрили залишки печі доби пізнього Середньовіччя, складеної з каменів

і частково з цегли. Як підтверджують розкопки, із зовнішньої сторони вона обкладалася кахлями (виробами із глини коробчастої форми та рослинним візерунком з лицьового боку). Знайдено три розбиті кахлі, але в процесі реставрації буде повністю відновлено їхню форму та малюнок на них.

З культурного шару досліджуваної ділянки походить безліч різноманітних знахідок, зокрема уламки кружального посуду XVII-XVIII ст., середини XVI ст., давньоруського часу. Також виявлено небагато знахідок, що належать до доби раннього залізного віку і, можливо, навіть слов'янського часу.

Досліджено ще один об'єкт – це велика яма давньоруського часу середини XIII ст. У ній, крім кісток тварин і уламків кружальних посудин тієї історичної епохи, було знайдено свинцеву печатку, сережку з трьома намистинами, перстень, а також виробу із заліза.

Знайдено досить багато різночасових монет, найцікавішими з яких є копійка Федора Івановича – старшого сина Івана Грозного, та напівгрош Яна Ольбрахта – польсько-литовського короля, який правив у 1492-1501 роках.

Неабияк здивувала археологів і декоративна орнаментальна накладка на дерев'яну скриньку, в якій, очевидно, зберігалися коштовності або ж переписка чи інші особисті речі. Вона виготовлена з міді, посріблена і способом

гравіювання прикрашена рослинним орнаментом у вигляді зірочки й лілій. За стилем виготовлення ця річ належить до другої половини XVII – першої половини XVIII століття.

Перепоховання німецьких воїнів

У 40-их роках минулого століття на території Замкової гори був німецький військовий госпіталь, тож природно, що археологи тепер натрапляють на поховання німецьких солдат і офіцерів. Є декілька урядових угод між Німеччиною і Україною про догляд за загиблими під час Другої світової війни. Тому в Київському регіоні працює організація, яка займається пошуком і перепохованням німецьких солдат.

На сьогодні на Замковій горі знайдено останки близько 30 чоловік, з них 22 уже забрано (це цілі кістки) й перепоховано на відведених земельній ділянці, яку орендує німецька сторона.

Фактично в кожного загиблого є жетон, за яким і відбувається ідентифікація. На цій площі розкопу, за оцінками фахівців, залишається ще біля 15 поховань, які також будуть ексгумовані й перепоховані у встановленому порядку. Виявлено близько 4 поховань, які були зруйновані ще за часів будівництва тут ресторану «Рось».

Максим Квітницький:

- Під час розкопок зафіксована одна цікава ситуація: під знайденою кам'яною пічкою доби пізнього Середньовіччя ми натрапили на два німецьких поховання – одне впущене в подову частину, а друге зроблене під вибитою нижньою частиною стіни печі. Спершу це виглядало так, ніби було зроблено німецьке поховання в 1943 році, а зверху побудовано піч XVII ст. А коли розкрили всю площу, побачили впущений у піч підбій, то з'ясували, що це два об'єкти, з різницею у віці 300 років.

Фрагмент розкопу житлової споруди XVII ст.

***Енколпіон** - складаний нагрудний хрест давньокняжої доби. Складався з двох частин — стідньої й верхньої, та виготовлявся із дрібних металевих пластин.